

Ffurflen
Ymateb i'r
Ymgynghoriad

Eich enw: **Dr Catrin Fflûr Huws**

Corff (lle bo'n briodol): **Ysgol y Gyfraith, Prifysgol
Aberystwyth**

e-bost / rhif ffôn: trh@aber.ac.uk 01970 622712

Eich cyfeiriad: **Ysgol y Gyfraith, Prifysgol
Aberystwyth, Adeilad Elystan Morgan, Campws
Llanbadarn, Llanbadarn Fawr, Ceredigion, SY23
1AS.**

Cwestiwn 1: A ydych yn cytuno bod angen gorfodi rhwymedigaeth statudol ar lywodraethau'r dyfodol yng Nghymru er mwyn gwella hygyrchedd cyfraith Cymru?

Nid wy'n credu fod hyn yn creu system sydd yn mynd i greu dyletswydd priodol gan bod y term 'hygyrchedd' yn gallu golygu sawl gwahanol beth, ac felly gellir cyflawni'r dyletswydd e.e. drwy osod deddfwriaeth ar y we, yn hytrach na gweithredu mewn modd sydd yn gwneud y ddeddfwriaeth yn fwy hygyrch mewn modd sydd yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol i hygyrchedd y gyfraith. Yn fwyfwy, nid mater o ddeddfwriaeth yw hyn ond yn hytrach yn rhan o swyddogaeth y cwnsler cyffredinol, ac felly gellid gosod y dyletswydd hwn fel mater o gontract gwaith/rhestr swyddogaethau y rol o Gwnsler Cyffredinol.

Cwestiwn 2: Os ydych, a ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn Rhan 1 o'r Bil Drafft i orfodi rhwymedigaeth o'r fath?

Er bod rhaglen yn ddeniadol teimlaf mai beth fyddai yn fwy priodo fyddai i gynnwys rhaglen o hygyrchedd o fewn y broses ddeddfu yn gyffredinol. Er enghraifft, petai Llywodraeth Cymru yn penderfynu deddfu ar, ddweder, gyfraith addysg, yna fe allai gwella hygyrchedd cyfraith addysg drwy ail-gyhoeddi'r agweddau hynny o'r deddfau addysg sydd eisoes yn bodoli o fewn y Bil newydd. Byddai hyn yn golygu bod gwella hygyrchedd ar feysydd penodol yn dod yn rhan o'r broses ddeddfu fyddai yn digwydd ta beth, yn hytrach na bod yn rhywbeth ychwanegol ac ar faes nad yw'n cymryd blaenoriaeth y Cynulliad o fewn tymor penodol.

Cwestiwn 3: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu ynghylch cymhwyso Rhan 2 o'r Bil Drafft?

Tybiaf y byddai yn gwneud synnwyr i Ran 2 fod yn ychwanegiad i'r Interpretation Act 1978.

Cwestiwn 4: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu yn adran 3(3) o'r Bil Drafft, sy'n datgymhwyso rheol arbennig os yw'r cyd-destun yn mynnu fel arall?

Tybiaf fod hyn yn ychwanegu at gymhlethdod y gyfraith gan y byddai angen dehongli'r ddeddfwriaeth er mwyn ystyried a yw'r Ddeddf vn un lle mae'r cyd-destun yn mynnu bod y Ddeddf Dehongli hon yn berthnasol ai pheidio.

Cwestiwn 5: A ydych yn credu y dylai "Cymru" gael ei diffinio drwy gyfeirio ar ardaloedd awdurdodau lleol Cymru, neu drwy ryw ddull arall?

Tybiaf y byddai hyn yn briodol ar gyfer y mwyafrif o gyd-destunau ond byddai rhai cyd-destunau lle na byddai hynny yn briodol. Efallai y gallai deddfau e.e. deddfau amgylchedd lle mae cyfeiriadaeth at arfordir Cymru, lle nad yw ardaloedd awdurdodau lleol Cymru yn ddiffiniad priodol fynegi y defnyddir diffiniad gwahanol i'r diffiniad arferol.

Cwestiwn 6: A oes gennych unrhyw sylwadau am yr hyn sydd wedi'i gynnwys, neu sydd heb ei gynnwys yn Atodlen 1 i'r Bil Drafft?

Y mae sawl term o fewn Atodlen 1 lle nad yw'r diffiniad ar gyfer Cymru yn wahanol i'r diffiniad ar gyfer Lloegr. Gan hynny, ni themlaf fod angen diffinio termau megis "Y Llys Apel." Fodd bynnag, oherwydd strwythurau gwahanol trwibiwnlysoedd Cymru a Lloegr, y mae'r diffiniad o bth yw tribiwnlys yn cynnwys tribiwnlysoedd gwahanol rhwng Cymru a Lloegr. Gan hynny fe ddylai'r atodlen hon ganolbwyntio ar dermau sydd efo ystyrau gwahanol rhwng Cymru a Lloegr

Cwestiwn 7: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu yn adran 7 o'r Bil Drafft?

Nagwyf. Y mae rhai agweddau o'r gyfraith yn gender-benodol ac felly dyw'r cymal hwn ddim yn briodol.

Cwestiwn 8: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu arfaethedig a ddefnyddir yn adran 8 o'r Bil Drafft?

Eto er bod hyn yn ddeniadol er enghraifft ar gyfer geiriau yn y Gymraeg sydd wedi cael eu treiglo, y mae'r cymal fel ag y mae yn rhy eang gan y gall gwmpasu 'ein' yn lle 'eich' ac yn y blaen.

Cwestiwn 9: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 9 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?

Na byddai hyn yn fwy priodol pe'l cynhwysid yn y ddeddf lle mae amseriad yn berthnasol.

Cwestiwn 10: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir ynghylch cyflwyno dogfennau yn adran 13 o'r Bil Drafft?

Eto byddai'n ddoethach i gwnnys hyn mewn deddfau penodol lle mae cyflwyno dogfennau yn berthnasol.

Cwestiwn 11: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu arfaethedig ynghylch cyflwyno tybiedig (yn adran 14 o'r Bil Drafft) neu a ydych yn credu bod dewis amgen ymarferol mwy manwl-gywir?

Falle bod angen bod yn fwy manwl ynghylch beth yw'r disgwyliad ynghylch peyd gaiff y tybir y caiff llythyr ei dderbyn drwy ei bennu yn unol a dyddiad dosbarthu post ail-ddosbarth.

Cwestiwn 12: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 16 o'r Bil Drafft?

Mewn rhai amgylchiadau fe all hyn fod yn broblemataidd o ran e.e. Erthygl 7 Y Confensiwn Ewropeaidd oherwydd bod person yn gallu torri'r gyfraith cyn l hynny fod yn gyfraith gwlad.

Cwestiwn 13: A ydych yn cytuno â chynnwys dyletswyddau yn adran 18 o'r Bil Drafft?

Fe allai fod angen ehangu ar y cymal hwn er mwyn caniatu i unigolyn neu gorff sydd wedi etifeddu pwerau gan unigolyn neu gorff arall ddiddymu neu ddiwygio deddfwriaeth gan y cyrff hynny. Serch hynny byddai angen geirio hyn yn ofalus er mwyn sicrhau nad yw'r pŵer i ddiwygio deddfwriaeth yn mynd y tu hwnt i gymwysedd deddfu y Cynulliad.

Cwestiwn 14: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 19 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?

Fe all y cymal hwn fod yn rhy eang, gan fod posibilrwydd mai dyma yn hollol a fwriedir.

Cwestiwn 15: A ydych yn cytuno â'r ffaith fod adran 20 wedi'i chynnwys yn y Bil Drafft?

Cwestiwn 16: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 22 o'r Bil Drafft?

Na. Eto, dyw hyn ddim bob amser yn gywir, ac nid yw'n sefyllfa ddeddfwriaethol gwahanol i'r hyn a geir yn Lloegr.

Cwestiwn 17: A ydych yn credu y dylai'r Bil Drafft wneud darpariaeth ynghylch dyblygu troseddau (adran 26), neu a ddylem ddilyn y dull gweithredu a ddefnyddir yn yr Alban a gadael hwn fel mater yr ymdrinnir ag ef yn Neddf 1978?

Credaf fod hyn yn fater lle mae cysondeb yn briodol ac felly mae creu sefylla lle mae cyfraith Cymru yn wahanol i gyfraith Lloegr a'r Alban heb bod angen yn mynd i greu cymhlethdod yn y Gyfraith.

Cwestiwn 18: A ddylai'r Bil Drafft wneud darpariaeth ynghylch deddfau sy'n rhwymo'r Goron (adran 27), neu a ddylid mynd i'r afael â hyn mewn ffordd arall?

Credaf bod hyn yn gymal priodol. Un o wendidau Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 er enghraifft yw'r ffaith nad yw'n rhwymo'r Goron, ac felly y mae'r rhagdybiaeth y dylai cyfraith Cymru rwymo'r Goron yn un buddiol.

Cwestiwn 19: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 30 o'r Bil Drafft?

Ydw, ond eto nid yw hyn yn wahanol i'r hyn a geir ar gyfer y sefyllfa yng Nghymru a Lloegr.

Cwestiwn 20: A ydych yn credu bod adran 35(2)(a) o'r Bil Drafft yn adlewyrchiad cywir o'r ddarpariaeth yn y gyfraith gyffredin?

Ydw.

Cwestiwn 21: A ydych yn cytuno â'r dull gweithredu a ddefnyddir yn adran 33 o'r Bil Drafft?

Ydy.

Cwestiwn 22: A ddylid ailystyried y defnydd parhaus o enwau hir wrth ddrafftio Biliau?

Na. Mae'r enw hir yn fuddiol er mwyn amlinellu yr hyn sydd yn amcan l'r Ddeddf. Wrth ddadansoddi cymalau penodol, gellir colli golwg ar beth yw'r hyn sydd yn ddyheedig wrth ddeddfu, ac felly mae'r enw hir yn fuddiol er mwyn atgoffa'r dadansoddwr o'r hyn sydd angen ei gywiro.

Cwestiwn 23: A oes gennych farn am y materion eraill y gellid ymdrin â hwy drwy ddeddfwriaeth yn y dyfodol (fel y nodir yn Rhan 3 o'r Papur Ymgynghori)?

Agweddau na ystyrir yn y cwestiynau hyn yw:

- a. Sut mae dadansoddi deddfwriaeth gan gyfeirio at fersiynau Cymraeg a Saesneg y deddfau. A yw'n briodol i ddefnyddio'r naill fersiwn neu'r llall ynteu a oes angen canfod ystyr drwy gyfeirio at un fersiwn. Lle ceir anghysondeb y mae angen ystyried hefyd beth yw'r prosesau ar gyfer datrys ac yna cywiro'r anghysondeb hwnnw.*
- b. Sut i sicrhau bod diddymu Deddf sydd yn berthnasol ar hyn o bryd i Gymru A Lloegr, lle mae diddymiad ond yn berthnasol i Loegr yn golygu bod yr ddeddf honno yn cael ei hail-enwi fel deddf sydd ond yn berthnasol i Gymru o hyn ymlaen.*
- c. Hefyd os yw Cymru yn deddfu ar wahan i Loegr, y mae angen mecanwaith er mwyn ail enwi deddf fel deddf sydd ond yn berthnasol i Loegr. Er enghraifft, petai'r ddeddf dehongli hon yn dod yn gyfraith gwlad, dylid ailenwi the Interpretation Act 1978 yn the Interpretation (England) Act 1978.*

Cwestiwn 24: A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol Drafft ar gyfer y Bil Drafft?

Na.

Cwestiwn 25: A oes gennych unrhyw sylwadau ar yr asesiadau effaith drafft ar gyfer y Gymraeg, Hawliau Plant, neu Gydraddoldeb a Hawliau Dynol?

Y mae angen ystyried a oes materion dehongli gwahanol yn codi ar gyfer deddfwriaeth Gymraeg. Er enghraifft, mewn deddfau Cymru sydd yn defnyddio termau yn Saesneg er mwyn bod yn gyson efo deddfau Cymru a Lloegr, ond mae anghysondeb rhwng fersiwn Saesneg a fersiwn Gymraeg y ddeddf, y mae angen datrys anghysondeb ystyr.

Cwestiwn 26: Hoffem wybod eich barn am yr effaith y byddai datblygu'r Bil Drafft yn ei chael ar y Gymraeg, yn enwedig mewn perthynas â:

- i) helpu pobl i ddefnyddio'r Gymraeg, a
- ii) trin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg.

Pa effeithiau fyddai yn eich barn chi? Sut y gellid cynyddu effeithiau cadarnhaol a lleddfu effeithiau negyddol?

Ni allaf weld sut mae'n newid sefyllfa y Gymraeg. Fodd bynnag, fe allai gael effaith positif ar y Gymraeg petai deddfwriaeth yn mynnu bod angen canfod ystyr drwy gyfeirio at ddwy fersiwn y ddeddf, gan y byddai'n gorfodi ystyriaeth o'r fersiwn Gymraeg ar y cyd a'r fersiwn Saesneg.

Cwestiwn 27: Esboniwch hefyd sut y gallai'r Bil Drafft gael ei lunio neu ei newid er mwyn cael:

- i) effeithiau cadarnhaol neu effeithiau cadarnhaol cynyddol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar drin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg, a
- ii) dim effeithiau andwyol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg ac ar drin y Gymraeg yr un mor ffafriol â'r Saesneg.

Gellir cyfeirio yn benodol at ystyron termau dwyieithog, a sut i ganfod ystyr drwy gyfeiriant at y ddwy fersiwn. Gellir hefyd cyfeirio yn benodol at ystyron deddfau lle defnyddir termau yn yr iaith arall mewn fersiwn o ddeddf. Hefyd gellir egluro yn benodol beth yw trefniant deddfwriaeth i fod e.e. lle gosodir rhestr mewn trefn alffabetaidd.

Cwestiwn 28: Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych unrhyw sylwadau ar unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi mynd i'r afael â hwy yn benodol, byddwch cystal â'u nodi yma:

Ni chredaf fod y ddeddf fel y'l lluniwyd yn gwneud digon i helpu hygyrchedd cyfraith Cymru. Dylai bod amcan i:

- a. rhoi'r hyn sydd yn angenrheidiol ar gyfer dehongli deddf benodol o fewn y ddeddf honno.
- b. Ail-ddeddfu cymalau mewn deddfwriaeth sydd wedi cael ei ddiweddarau. Er enghraifft, yn hytrach na bod dwy ddeddf sydd yn ymdrin a'r Gymraeg, dylai'r Mesur Iaith gynnwys yr adrannau hynny o Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 sydd dal i fod yn rhan o'r gyfraith.

Mae'n bosibl y bydd ymatebion i ymgynghoriadau yn cael eu cyhoeddi, ar y rhyngwryd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb gael ei gadw'n gyfrinachol, ticiwch y blwch:

Diogelu data

☐

Llywodraeth Cymru fydd y rheolydd data ar gyfer unrhyw ddata personol a ddarperir gennych wrth ichi ymateb i'r ymgynghoriad. Mae gan Weinidogion Cymru bwerau statudol y byddant yn dibynnu arnynt i brosesu'r data personol hyn a fydd yn eu galluogi i wneud penderfyniadau cytbwys ynghylch sut y maent yn cyflawni eu swyddogaethau cyhoeddus. Bydd unrhyw ymateb a anfonwch atom yn cael ei weld yn llawn gan staff Llywodraeth Cymru sy'n gweithio ar y materion y mae'r ymgynghoriad hwn yn ymwneud â nhw neu sy'n cynllunio ymgynghoriadau ar gyfer y dyfodol.

Er mwyn dangos bod yr ymgynghoriad wedi'i gynnal yn briodol, mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu cyhoeddi crynodeb o'r ymatebion i'r ddogfen hon. Mae'n bosibl hefyd y byddwn yn cyhoeddi'r ymatebion yn llawn. Fel arfer, bydd enw a chyfeiriad (neu ran o gyfeiriad) yr unigolyn neu'r sefydliad a anfonodd yr ymateb yn cael eu cyhoeddi gyda'r ymateb. Os nad ydych yn dymuno i'ch enw a'ch cyfeiriad gael eu cyhoeddi, rhowch wybod inni yn ysgrifenedig wrth anfon eich ymateb. Byddwn wedyn yn cuddio'ch manylion.

Mae'n bosibl y bydd yr enwau a'r cyfeiriadau y byddwn wedi'u cuddio yn cael eu cyhoeddi'n ddiweddarach, er nad yw hynny'n debygol o ddigwydd yn aml iawn. Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 a Rheoliadau Gwybodaeth Amgylcheddol 2004 yn caniatáu i'r cyhoedd gael gweld gwybodaeth a gedwir gan lawer o gyrff cyhoeddus, gan gynnwys Llywodraeth Cymru. Mae hynny'n cynnwys gwybodaeth sydd heb ei chyhoeddi. Fodd bynnag, mae'r gyfraith hefyd yn caniatáu inni gadw gwybodaeth yn ôl o dan rai amgylchiadau. Os bydd unrhyw un yn gofyn am gael gweld gwybodaeth a gadwyd yn ôl gennym, bydd rhaid inni benderfynu a ydym am ei rhyddhau ai peidio. Os bydd rhywun wedi gofyn inni beidio â chyhoeddi ei enw a'i gyfeiriad, bydd hynny'n ffaith bwysig inni ei chadw mewn cof. Fodd bynnag, fe allai fod rheswm pwysig dros orfod datgelu enw a chyfeiriad unigolyn, er ei fod wedi gofyn inni beidio â'u cyhoeddi. Byddem yn cysylltu â'r unigolyn ac yn gofyn ei farn cyn gwneud unrhyw benderfyniad terfynol i ddatgelu'r wybodaeth. Ni chaiff eich data eu cadw am fwy na thair blynedd

O dan y ddeddfwriaeth diogelu data, mae gennych yr hawl:

- i gael gweld y data personol y mae Llywodraeth Cymru yn eu cadw amdanoch
- i'w gwneud yn ofynnol inni gywiro gwallau yn y data hynny
- (o dan rai amgylchiadau) i wrthwynebu neu gyfyngu ar brosesu'r data;
- (o dan rai amgylchiadau) i'ch data gael eu 'dileu'
- i gyflwyno cwyn i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (SCG), ein rheoleiddiwr annibynnol ar gyfer diogelu data.

Dyma fanylion cyswllt Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth:

Wycliffe House
Water Lane
Wilmslow
Cheshire
SK9 5AF

Ffôn : 01625 545 745 neu 0303 123 1113

Gwefan : ico.org.uk

I gael rhagor o fanylion am yr wybodaeth y mae Llywodraeth Cymru yn ei chadw ac am y defnydd a wneir ohoni, neu os ydych am arfer eich hawliau o dan y Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol, gweler y manylion cyswllt isod:

Y Swyddog Diogelu Data
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
CAERDYDD
CF10 3NQ
Cyfeiriad

e-bost : Data.ProtectionOfficer@llyw.cymru